

FITA – ART RELIGIÓS

Reverendíssim Sr. Bisbe, Il·lustríssim Sr. President de la Diputació, Il·lustre Sr. Domènec Fita, acadèmic de Belles Arts de Sant Jordi, autoritats diverses, deixebles i amics de l'artista, senyores i senyors:

Cada any s'escauen, forçosament, celebracions destacades entorn a les dates que ofereix el calendari, al llarg dels dotze mesos. Hi ha efemèrides que excel·leixen per raó de la importància de l'entitat o de la persona que les protagonitza i que, alhora, serveixen per refrescar la memòria del públic en general i per tornar a posar d'actualitat –en els casos en que no s'hi manté– un record, una història o una obra. És el cas, sobretot, dels centenaris. Ben segur que tots vostès recorden, enguany, el del naixement de Josep Pla, entorn del qual s'ha muntat tot un any de commemoracions. Se n'està parlant molt. Si estan avesats a la temàtica musical i sobretot a la d'alta volada també deuen haver sentit parlar del bicentenari del naixement del compositor romàntic Schubert i del centenari de la mort de Brahms. A nivell de comarques gironines i en el camp de la investigació també podríem esmentar el centenari del naixement de l'erudit i catedràtic d'hebreu i àrab Josep Maria Millàs i Vallicrosa, natural de Santa Coloma de Farners. I encara en trobaríem d'altres... Ja comprenen, però, les limitacions que té un centenari. Molt difícilment el protagonista hi pot ésser present.

Per aquesta raó, quan una figura de singular relleu comença a sumar anys i estrena dècades que ja s'escriuen amb nombres d'una certa entitat, els col·lectius que l'envolten solen muntar homenatges per celebrar, precisament, la presència, d'un cantó, i la vitalitat artística de l'altre. Els setanta, els vuitanta anys, solen comportar aquests efectes.

Domènec Fita i Molat va néixer l'any 1927 i, per tant, aquest any estrenarà la dècada dels setanta. Com diu el president Frederic Suñer en unes ratlles proemials en el llibre que presentem, Fita i la Diputació de Girona porten ja molt de temps de bones i constants relacions. L'artista, format en la seva infantesa en una llar que tutelava la Diputació, n'ha guardat sempre un record i un agraïment emocionat. Aquest efecte compartit es va materialitzar l'any 1991 amb el lliurament, per part de l'artista, d'una colla d'obres seves a la Diputació i, a la recíproca, per la imposició, per part d'aquesta institució, de la Medalla d'Or a Domènec Fita. A partir d'aquell moment que segellava uns vincles sentits amb autenticitat per les dues parts, la Diputació de Girona no ha deixat mai de seguir pas a pas la trajectòria d'aquesta mena d'afillat predilecte.

Comprendran, doncs, que enguany, en encetar el camí que ens ha de portar a la data del 10 d'agost, -que és quan, realment, el nostre home farà els setanta anys—, hàgim volgut ésser, amb una justificada legitimitat, gairebé els primers en esbombar l'efemèride, en apuntar-nos a la llista de col·lectius que li reiteraran l'afecte i l'admiració, i que tot això ho hàgim fet coincidir amb l'aparició d'un llibre que recull -en parlarem tot seguit del contingut— una part important de l'obra de Domènec Fita. Ens semblava a tots que la felicitació anticipada havia d'anar acompanyada d'alguna cosa que ajudés a recopilar i a comprendre el seu art. Ben entès que aquest acompanyament és una mica excepcional, precisament en funció d'aquells vincles especials als quals abans al·ludíem. Què més voldríem que poder estar atents al desplegament vital dels diversos artistes de les nostres comarques i poder aportar, en ocasió de celebracions semblants, un llibre testimonial. Hem de confessar que, segurament, les previsions pressupostàries no donarien per a tant. Hem de deixar la norma i recórrer a l'excepció i, en aquest cas, aquesta, com se sol dir, confirma la regla. La predisposició de la Diputació per editar un llibre dedicat a l'obra religiosa de Domènec Fita es justifica per la personalitat de l'autor, pel seu reconegut prestigi, per la seva vinculació al nostre món gironí i per tota una sèrie de circumstàncies que fan, de Domènec Fita, un artista singular del nostre temps.

Jo vaig conèixer personalment Domènec Fita al voltant de 1971. La meua vila nadiua -Lloret- havia d'ésser proclamada Ciutat Pubilla de la Sardana i calia alçar un monument a la dansa nacional. Un amic comú, llavors regidor de Cultura a l'Ajuntament Lloretenc, va recomanar en Fita per a realitzar l'obra escultòrica i el va portar a Lloret. Vaig assistir a aquella presa de contacte de l'artista amb l'escenari que havia d'acollir l'obra perquè ja m'havia començar a embolicar amb entitats culturals i amb comissions diverses, en aquell cas la del Pubillatge. És a dir, ja havia tastat aquesta mena de droga -bona droga, si voleu— que era l'interès pel món de la cultura. Després de recórrer una mica el passeig del mar, amunt i avall, i valorar diverses possibilitats i, sobretot, les insinuacions que feia en Fita, en un intent de curar-me en salut i, encara més, evitar una obra excessivament difícil de digerir pels lloretencs, amb una relativa subtileza i davant la modernitat que pregonava en Fita vaig comentar: "La modernitat ja m'agrada, sempre que no sigui massa estrident". -Doncs mira que jo més aviat ho sóc d'estrident, va assegurar en Fita. La veritat és que el sobresalt no fou tan acusat com podia haver estat perquè coneixia, de molt abans, una obra de Domènec Fita que sempre m'ha impressionat i colpit molt: aquell Crist jacent d'una capella de la Catedral, que, tot i ser concebut dins d'una òptica moderna, reflecteix admirablement, amb un mestratge extraordinari, la humanitat i, alhora, el sentit transcendent, del Déu fet home i desvetlla el més ampli ventall de sentiments i emocions. Només que es mantingui en aquella línia -vaig pensar entre mi— ja anirem bé.

De fet, la pretesa estridència de Domènec Fita em sembla que no és altra cosa que la fèrria voluntat de no deixar indiferent, però sempre exercida des d'una lògica, des d'una coherència, a partir d'uns fonaments sòlids i d'uns raonaments i d'unes reflexions de pes. No és la frívola actuació del qui pretén "épater" –que dirien els francesos– només amb uns signes externs espectaculars.

Si algun dia he de confessar el nom d'algun artista que m'hagi convertit i m'hagi fet acceptar un art més agosarat al costat del món figuratiu i més aviat clàssic on em trobo a gust, aquest serà el de Domènec Fita.

D'aquells contactes inicials en ocasió del Monument a la Sardana que va realitzar a Lloret, en va sorgir una bona amistat, certificada, de tant en tant, amb algun retrobament, breu, si voleu, però sempre enriquidor, en ocasió d'alguna nova exposició de l'artista, d'alguna visita al seu estudi, d'alguna casual trobada estiuenca a Llanars, per dir alguns moments que ara em venen a la memòria. També recordo que, quan, tot i ser casat i embolicat ja en la política, em vaig decidir a anar al llavors col·legi universitari de Girona per llicenciar-me en Història, el professor que ens feia "Introducció a l'Art", en Narcís Negre, ens va portar una tarda a l'estudi d'en Fita i allà vam poder valorar, una vegada més, la seva concepció de l'art, la seva voluntat de permanent recerca, la idea de fer un art d'acord amb els temps que vivim, el seu compromís amb aquest temps i amb la societat, etc. etc.

Val a dir que el compromís d'en Fita, la seva constant inquietud, el seu tarannà expectant per un cantó, dialogant per un altre i encara promotor de canvis a fi de comptes, transcendia el camp de l'art i arribava a la vida mateixa. Jo recordo, en els moments de la transició, haver estat alguna vesprada al menjador de Can Fita amb tota una colla de gent inquieta d'aquells moments –Mn. Dalmau, el metge Jubert i molts d'altres— compartint il·lusions i neguits.

Per això, amb el temps, ha anat creixent la meua admiració per en Domènec Fita. He dit moltes vegades que no 'enlluernen gens les personalitats que només són el resultat d'unes facultats obtingudes sense cap esforç. M'apassionen, en canvi, aquelles figures en el substrat bàsic de les quals s'hi descobreix l'home, la seva senzillesa, la seva sinceritat, el seu esforç, la seva tenacitat, el seu neguit, la seva insatisfacció, la seva constància, la seva voluntat de passar per la vida deixant alguna empremta i, a la vegada, fent un servei als altres.

Si jo hagués de definir en Domènec Fita, subratllaria el seu humanisme, la seva autenticitat, l'afany constant de superar límits i de superar-se ell mateix, a través de l'exercici de reflexió que el porta a la clarividència, però que no exclou, tampoc, dubtes, rectificacions i assajos. Algunes tardes escadusseres que han precedit la impressió d'aquest llibre han deixat un

rastre afectiu en la meva memòria. M'hi trobava bé en les xerrades més o menys improvisades que fèiem, mentre la tarda declinava, fins al punt que pensava que en Fita és d'aquestes persones idònies per a fer-ne una biografia agradable, que permeti oferir al lector, sobretot entre ratlles, més que un enfilall de dades cronològiques, el testimoni d'una manera de ser i d'obrar exemplars.

De la tenacitat d'en Fita en parlo explícitament en la introducció del llibre. "Mai sabrem –dic, entre altres coses– si la caiguda del nostre artista, l'any 1953, des de la bastida que l'apropava a la cúpula de l'església barcelonina de Betlem, fou providencial, com una mena de caiguda de Sant Pau, camí de Damasc. Fita, en aquell moment i en aquelles alçades, no solament tenia a l'abast la cúpula per a pintar-hi. Començava a tenir a l'abast, també, el futur, el prestigi, la petita glòria. Podia haver rigut de les preteses limitacions humanes. I, de cop i volta, en un tancar i obrir d'ulls, es va trobar a nivell de terra, amb la conseqüència més dura i més punyent: la invalidesa física. És en la negativa a quedar-se aclaparat, vençut, inactiu, limitat del tot, que la personalitat de Fita es desenvolupa paradoxalment amb més força i que lluita per superar els esculls. I aquest exercici permanent, sobretot en el camp físic i material, es trasllada també al camp intel·lectual i al de l'esperit. Si la fe és un obsequi raonable –com afirmava Sant Pau– Fita el raona també constantment, amb valentia, amb sentit crític, però amb fidelitat evangèlica. La seva trajectòria de creient –fins i tot el seu pas per l'Opus Dei (1958-1972)– ho confirma. I, aparellat amb aquest creixement en la seva vida íntima religiosa, concep, també, el seu art compromès amb el temps".

Efectivament, la mostra d'aquest compromís la trobeu ben ordenada en les diverses pàgines d'aquest llibre, a través de les quals podeu fer la vostra anàlisi particular de la trajectòria del nostre artista dins la parcel·la concreta, en aquest cas, de l'art religiós. Descobrireu –o retrobareu, si n'heu seguit amb freqüència les petjades– l'evolució seguida per Domènec Fita, des de les primeres obres sacres que, dit amb tot el respecte, potser encara tenen un regust de sant d'Olot fins a les creacions més agosarades, que s'apropen a l'abstracció i només insinuen o suggereixen. L'empremta del tarannà de l'artista es troba ja ben aviat. El seu Sant Josep concebut a l'Escola de Belles Arts de Sant Jordi (any 1947), per exemple, ja permet assenyalar altres perspectives, i així passa successivament. D'altra banda, Fita no solament evoluciona o experimenta en l'estil. Ho fa també amb la matèria i amb les diverses varietats d'expressió, cosa que referma aquella idea de la seva permanent inquietud. Pinta –amb totes les tècniques que vulgueu–, esculpeix, fa ceràmica, fa vitralls, dibuixa nadeses o estampes de comunió, imposa formes evocadores als metalls torçats amb gràcia, aprofita gairebé fins i tot material de rebuig –entrant en l'anomenat art pobre–, fa d'orfebre, fa estampacions, il·lustra, treu sorprenents respostes del ciment encofrat, fa treballs de fosa, projecta tapissos, assaja la marqueteria... A

les mans de Fita, el cartró, la roba, la fusta, el metall, el vidre, el guix, la terra cuita, la pedra –dels diversos tipus–, l'alabastre, tot es transforma i es torna evocador. Perquè, efectivament, jo no sé davant de quina obra seva –abans ja n'he dit una– sentiria més devoció. Potser la Verge o el Crist fets de trossets de fusta abandonada no em mourien tant el cor. Aneu a saber, però, si això no seria una aproximació més pura a l'essència de la fe que ens hauria de permetre resar on sigui, sense confondre el Ser al qui resem amb la seva representació. Algunes obres de Domènec Fita ens eviten les fòbies o filies iconogràfiques perquè queda ben clar que, en ser només un suggeriment, una evocació llunyana, un referent, un crit d'atenció, es queden en un simple mitjà i no es converteixen en el fi o en l'objectiu. Heus aquí, doncs, un valor afegit, un servei que presta l'art de Domènec Fita a la religió.

En aquest sentit, torno a reflexionar sobre la seva voluntat de fer un art del seu temps. En efecte, si en l'evolució de la percepció en les persones es passa primer pel que és concret per arribar finalment a l'abstracció, si l'art d'ara ja no és necessàriament figuratiu i permet, per tant. Moltes interpretacions i molts discursos, potser l'evolució de la nostra intel·ligència ens porta també a ser capaços de sentir i viure el fet religiós sense concrecions tòpiques, en tot cas amb suggeriments que ens portin a comprendre que la voluntat divina de fer l'home a imatge i semblança seva fa referència a les connotacions espirituals i no als trets físics. Potser aquestes consideracions sorprendrien a un meu mestre entranyable, sacerdot a més, que en una ocasió va estar a punt de donar-se de baixa d'una revista barcelonina –em sembla que es deia "Forja"– per un Crist tot estrofolari –segurament d'en Subirachs– que hi havia a la portada. El meu mestre tenia llavors més de seixanta anys. Era, en tot cas, fidel a la seva formació i al seu temps. La diferència d'èpoques també s'ha de manifestar evidentment en les persones i en les institucions i això és un dels postulats que proclama Domènec Fita.

Ja veieu, doncs, que la contemplació de l'obra religiosa de Domènec Fita, aplegada en fotografia en aquest llibre, permet moltes elucubracions i això sol ja és un valor a tenir en compte. Òbviament, resumeix, també, un important capítol del dens i permanent treball de l'autor que, d'altra banda, arriba als seus setanta anys ple encara de nous projectes, de noves idees, d'il·lusions engrescadores.

El llibre, que ve encapçalat per unes paraules del president de la Diputació i del senyor Bisbe, amb una presentació també del qui us parla, s'enriqueix amb l'aportació personal de Domènec Fita que ens apropa al seu art i al seu pensament a través d'uns textos on glossa la seva trajectòria personal. Al final del llibre hi trobareu una biografia sintetitzada i la notícia telegràfica, però exhaustiva, de les seves exposicions, les seves obres, els comentaris

de premsa que parlen d'ell, i altres detalls que n'afavoreixen el coneixement.

Deixeu-me acabar dient que, amb aquest llibre, des de la Diputació homenatgem un home que, a més de fer aquesta obra –part de la qual queda reflectida en aquesta publicació— ha sabut crear una escola, potenciar deixebles, donar-los a conèixer, endagar una galeria que és un focus constant de renovació i que, per tot plegat, és aquella excepció de la qual parlàvem al principi i que tant honora els gironins.

Només he d'afegir, encara, un detall que em sembla important. En parlar dels artistes, hi ha sempre aquell tòpic de buscar al seu darrere una dona que els recolza. Em sembla que era Apel·les Mestres –ho vaig esmentar també el dia que vaig presentar un llibre de poesia de Salvador Sunyer, a Salt— que va escriure aquells versos que deien més o menys:

“Quan vegis una obra d'art,

Inspirada, bona o bella,

Pren sempre l'artista a part

I pregunta-li qui és ella.

Perquè no hi ha obra d'art

Inspirada, bella o bona,

En què no tingui una part,

La millor part, una dona”.

En el cas de Domènec Fita, no cal prendre l'artista a part. No hi ha la mussa inconfessable. La musa inspiradora, la que ha compartit els neguits de l'autor, la que li ha estat missatgera i relacions públiques, la que ha substituït en la vida social les cames de l'artista plàstic que van sortir malmenades de l'accident de 1953, la que l'ha comprès i animat és, evidentment, la seva esposa, l'Àngela Rodeja. L'Àngela Rodeja –amb nom i cognom també prou evocadors— ha fet i fa d'àngela de la guarda i ha rodejat i rodeja d'afecte i de clima adient l'artista. La seva vida ha tingut un Fita que és, alhora, la seva fita.

No sé en quin grau pot ser inspiradora de la temàtica religiosa. En tot cas té un paper important en l'obra global i val la pena aprofitar aquesta avinentesa per subratllar-ho a fi que participi d'aquest homenatge i de les vivències que, aquest any, envoltaran satisfactòriament el setantè aniversari del marit artista.

Dies enrere, quan es donaven els Premis Sant Fèlix dels Mitjans de Comunicació del Bisbat, el Sr. Bisbe, amb una notable sensibilitat que

l'honora i que a vegades no imaginem en els qui viuen el món des de fora del matrimoni, tenia unes paraules d'agraïment per a la muller d'un dels premiats, en Jordi Planas. En la mateixa línia, em sembla que avui qualsevol comentari sobre Domènec Fita s'havia de completar també amb el record per a la persona que ha ajudat a vèncer les limitacions de l'artista, afegint a la tenacitat d'aquest, la seva eficàcia i la seva tendresa.

Moltes gràcies a tots per la vostra atenció.

Joan Domènech i Moner

Presentació del llibre "Fita-Art religiós". Girona, 13 de febrer de 1997

